

BOCONÁD

településképi arculati kézikönyve | 2017

készült:

Boconád Község Önkormányzata megbízásából
polgármester: Kis István
jegyző: Vargáné Tóth Márta

314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján

a

Lechner Lajos Tudásközpont,
Nemzeti Médiahatóság,
Bükk Nemzeti Park,
valamint az
Egri Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának
adatszolgáltatása segítségével

készítette:

Hoór Kálmán - főépítész
Boros András - építész
Boros Marianna - környezetirányítási szakértő
Hoór Csilla - munkatárs
Harsányi Péter - munkatárs
Veres Tünde - munkatárs

felhasznált irodalom és adatbázisok:

Boconád Település Rendezési Terve
Heves Megye Műemlékei
Heves Vármegye Községei - ifj. Reiszig Ede dr.
boconad.hu
openstreetmap.hu
mapire.hu
fentrol.hu
Rakonca Zoltán: Természetvédelem. Szaktudás Kiadó Ház Budapest 2002
A Hevesi füves puszták tájvédelmi körzet. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság Eger 2005
Bepillantás Dél-Heves Természeti Értékeibe Üröm Környezet-és Természetvédelmi
Egyesület, Heves Eger 2013
wikipédia.hu
bnpi.hu
egriborut.hu
Mátraalja borvidék ismertető
kaptarko.hu
Bábakalács füzetek-10 Jeles kövek
„Zöld Horizont” Bükk nemzeti park.
Veres Zsolt: Homokkő Birodalom Észak Magyarországon. Természet Világa 146. évfolyam.
4. szám

2017

TARTALOM

Tartalom	3
Bevezetés.....	5
Boconád bemutatása.....	6
Örökségünk	10
Település-karakterek	28
Jó példák történeti I. átalakuló karakterű településrészhez	33
Jó példák történeti II. átalakuló karakterű településrészhez	37
Jó példák telepített I. karakterű településrészhez	39
Ajánlások, építészeti útmutató.....	42
Jó példák sajátos építményfajták, reklámhordozók, utcanévtáblák	59

BEVEZETÉS

A településképi arculati kézikönyv a település bemutatásával az épített és természeti értékek megismertetésével, útmutatóval segíti a település fejlesztésében érdekelteket.

Észak-Magyarország, ezen belül Heves megye bővelkedik régi korok történelmi emlékeiben. Ezer év hosszú idő, mégis rohanó világunkban hajlamosak vagyunk elfelejteni mit is jelent ez az örökség. Házaink, templomaink néma tanúi ezeknek a koroknak, még akkor is, ha egy-egy település fejlődésének folytonossága a viharos történelmünknek köszönhetően többször megszakadt. Talán éppen ezért fontos olykor vallatóra fognunk szülőföldünk néma köveit. Nézzünk körül egy pillanatra! Vegyük észre rejtett értékeinket! Ne tévesszen meg minket az sem, ha az idő nyomot hagyott rajtuk. Saját történelmünket rejtik e falak, melyeket hozzáértéssel, szeretettel és hittel a mi feladatunk megőrizni, hozzáadva saját korunk értékeit.

Ez a kézikönyv ebben az értékmegőrzésben és értékteremtésben kíván segítséget nyújtani, röviden bemutatva a település épített és természeti adottságait. Az örökségünk fejezetben kiemeljük azokat az objektumokat, épületeket, műemlékeket, melyek a település önazonossága szempontjából kiemelkedő helyet foglalnak el. Az ajánlások fejezetben áttekintést nyújtunk a község különböző karakterű részeiről, valamint az útmutatóban fogalmazunk meg arról, hogy milyen építészeti eszközök révén tudjuk kedvezően befolyásolni egy-egy utca, településrész összképét. Az utolsó, jó példák fejezetben pedig olyan – a településen található – épületek, utcaképi elemek fotóit közöljük, melyeket vagy egészüket, vagy részletmegoldásait tekintve példaértékűnek tartunk. A kézikönyv csupán egy útmutató, nem helyettesítheti a döntéshozók, az építetők odafigyelését, az építészek felkészültségét, az építésben résztvevők felelősségét.

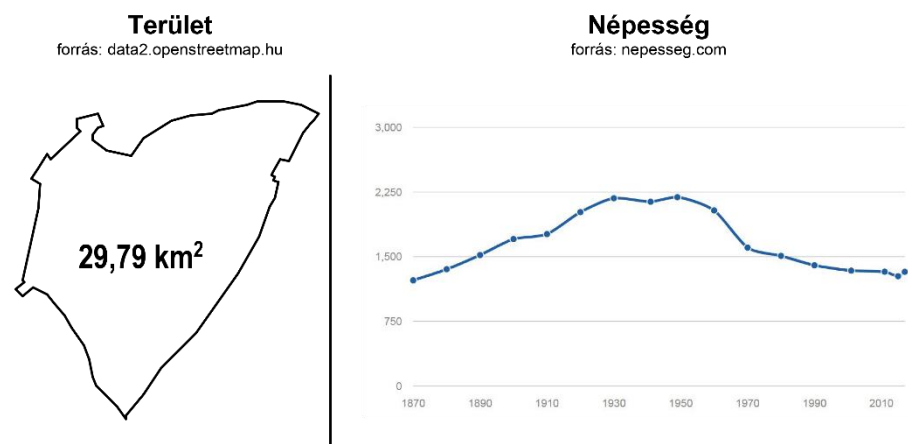
BOCONÁD BEMUTATÁSA

Határában későbronzkori (gávai kultúra) bronz fokos balta került elő. A Dobogó nevű határ részben szarmatakori nagy telep pusztult el rigolározás alkalmával. Ugyanitt homokkitermelés preszkíta (korai vaskori) sírokat talált. Szíjlaposon honfoglaláskori sírokat találtak. Első okleveles említése 1331-ben történik, possessio Boohanad névalakban, amikor Pál országbíró a hűtlenség bűnébe esett Bodon fia Demeter birtokát képező Sirok várát és annak tartozékai között Boconádot is az Aba nembeli Cheley ellenében Chenyk nevű cseh katonának ítéli. 1332-ben a pápai tizedjegyzék szerint Bachanad faluban Péter nevű plébános működik. 1382 után a Domoszlai családé, ennek kihaltával 1418-ban a Rozgonyiak birtoka lesz 1492-ig. Ettől kezdve 1522-ig a Kompolthy családé, 1522-ben pedig a már említett kölcsönös örökösödési szerződés értelmében Ország László kezére kerül. 1549—52 között török pusztítás folytán néptelen, 1554-ben kezd benépesülni. 1630 körül újabb pusztítás éri, az 1635. évi adóösszeírás újonnan benépesült helységnek mondja. 1647 — 1675 között kuriális faluként szerepel az adó- és dézsmaösszeírásokban. Birtokosa a XVII. század negyvenes éveiben Gallyas Mátyás volt, ennek magtalan halálával 1648-ban osgyáni Bakos Gábor szerzett rá adományt. 1686-ban Ivocs György földesúr egy boconádi jobbágycsaládját felszabadítja és ottani telkét utóbbinak adja. Boconád 1683—1687 között elnéptelenedett és 1703-ig pusztán állt. Alig kezdett 1703-ban benépesülni, amikor 1706-ban a Heves környékén portyázó rácok ismét elpusztították és csak 1712-ben népesült be újból, véglegesen. Még az Ivocs család volt a falu egy részének birtokosa, amikor 1715-ben Boconád felerészére báró Szeleczy Márton tábornok, Pest megyei alispán szerzett adományt, másik részét pedig 1724—1743 között előbb zálogképpen, majd vétel útján öröktulajdonul Almásy János szerezte meg. 1725-ben még mindig kuriális adómentes községnek tekintik Boconádot, a 24 jobbágycsalád azonban rövidesen elveszti adómentességét és ezzel Boconád úrbéres jobbágycsaláddá válik. 1741-ben Szeleczy Márton magtalan lévén, boconádi javait testvére két fiának, Szeleczy Imrének és Sámuelnek adta át. Szeleczy Imrének volt a fia azon Szeleczy II. Márton, aki nevét műemléki kastély és templom építésével öröközte meg. 1750-ben a közös földesuraság alatt élő Boconád belsőségét és külső határát a két földbirtokos család, a Szeleczyk és Almásyak két egyenlő részre osztották fel. Az elkülönített egyik falurész birtokába lépő Szeleczy II. Márton 1755-ben a falu belterületén majorságot létesített, az e célra kiszemelt falurészen lakó jobbágycsaládokat kitelepítette házaikból, ezek elköltöztek és benépesítették az eddig pusztán álló Nagyivánt. Szeleczy 1760-ban kastélyt, 1765-ben pedig a majorhoz kapcsolt szőlőskertben „gabonásházat” épített. 1798-ban bekövetkezett halála után birtokát fia, Szeleczy III. Márton örökölte, ennek elhalálása — 1818 — után özvegye, Gosztonyi Apollónia lett a falu egyik felének birtokosa, míg a másik falurész még 1836-ban is az Almásyak kezén volt. 1847-ben Gosztonyi Apollónia végrendeletében testvéreit, Gosztonyi Antalt és Alajost tette meg örököseivé. Boconád 1848 előtt két középbirtokos földesúr uradalmi jellegű jobbágycsaláddá volt, 53 közepes magabírási jobbágycsaláddal és ugyanannyi

zsellércsaláddal. Az 5000 kat. holdnyi területű, teljesen sík faluhatárból 1788-ig 1900 holdat törtek fel szántóföldre, de ennek fele a majorüzemeké volt. 1850 előtt szőlőt nem termesztettek. Lélekszáma 1786-ban 624, 1860-ban 870.

Elpusztult települések

A hagyomány szerint a falu eredeti telephelye a mostanitól fél kilométernyire fekvő Dobogó-parton állott, a régi templommal együtt. Alatka falu neve Alatk névalakban 1371-ben tűnik fel első ízben. A középkorban lakott falu, 1549 — 1552 között a törökök elpusztítják, 1564-ben újjáépül, 1682 — 1703 között néptelen, 1704-ben kezd benépesülni, de a rácok 1706-ban végleg elpusztítják s ettől kezdve csak mint puszt és majorhely szerepel, a Nyáry-örökös Tarródy család birtokában. Községi pecsét 1669-ből: kettéosztott címerpajzs egyik részében ökörfej, másik részében ekevas. A címerpajzs fölött sisaktakaró foszlányok. Körirat: Boczonad taxas 1669.

Boconád-történelmi pillanatkép

Mária Magdolna római katolikus templom

Tudat e azt, hogy Boconádot 1715-től a 19. század második feléig két család: az Almásy és a Szeleczy birtokolta. Szeleczy Márton tábornok, Pest megye alispánja – huszár kapitányként részt vett a II. Rákóczi féle szabadságharcban a labancok oldalán. 1715-ben királyi adományként szerzett jogot a boconádi több ezer hektáros birtokra. III. Károly királyi ajándékként Alberti pusztát is neki adta, ahova 20 katolikus boconádit telepített le. Szeleczy Márton magtalan lévén boconádi javait 1741-ben testvére két fiára: Imrére és Sámuelre hagyta. Szeleczy Imrének volt a fia azon Szeleczy II. Márton, aki nevét műemléki kastély és templom építésével örököltette meg. Szeleczy de Szelec et Boconád Márton II 1717 és 1721 között Pest vármegye alispánja, majd Országgyűlési képviselője. 1727. október 22-én bárói méltóságot kapott feleségével egyetemben, 1730-ban már királyi táblabíró. Boconádi birtokán 1760-ban kastélyt építtetett. Annak építésével a Rómában dolgozó, luganói származású Quadri Kristóf gyöngyösi kőművest bízta meg.

A római katolikus templom a település központi parkjában, szabadon álló, vasráccsal kerített, egy homlokzati tornyos, egyhajós barokk építmény, a nyolcszög három oldalával záruló szentéllyel.

A pápai tizedjegyzékben 1332 körül szereplő templom, a szájhagyomány szerint a Nepumuki Szent János szobra helyén, ahol most liget van, állt. A 15.-16. századi sorozatos falupusztások következtében Boconádon is elromosodott a templom. Egyes feljegyzések szerint Boconádon ez időben protestánsok éltek, de az 1712-ben betelepült lakosság már katolikus vallású volt. Néhány évtizeddel később, 1733 körül a kőtemplomnak már csak a töredékei maradtak. Helyette fából, sövényből sárral tapasztottak össze ideiglenes miséző helyet. 1743-ban még egy hevenyészett helyreállításnak vetették alá, azonban 1767-ben Szeleczy II Márton a szűk, dűledező, régi templom helyett egy új, tágasabb templom építésébe kezdett. Az új templom alapkövét 1768. április 9-én rakták le. Az Eszterházy püspök által jóváhagyott templom tervét Quadri Kristóf (aki a kastélyt építette) dolgozta át, ez alapján épült fel az új templom 1770-ben, boltozatos toronnyal, kriptával, három oltárral. Titulusa: Mária Magdolna

A barokk templom különösen értékes tartozéka a Mária Magdolnát ábrázoló főoltár, a Golgota és az Angyali üdvözet képi megjelenítése a mellékoltárokon, a keresztlőkút a 18. század második feléből, valamint szintén a 18. század. második feléből a Mária szobor. Értékes felirat olvasható a főhomlokzati domborművön elhelyezett Szeleczy címer alatt:

Az 1806-10 körül készült jegyzőkönyvek jó állapotú, tágas, szilárd építményként tüntetik fel. Viszont 1811-ben arról szól a feljegyzés, hogy a kegyúr Szeleczy III Márton nem gondolja az Isten házáat. 1816. május 16-án a templom tornyát villámcsapás érte, a leégett tornyot a falu közadakozásból újjáépítette. A History Domus szerint a zsindegyel fedett templom orgonáját 1892-ben a budapesti Papp Béla mester felújította 270 Forintért. Még ebben az évben ifj. Novák István és neje fehér színű selyemlobogót készítetett az Oltári Szentség mellé. Ünnepeyes megszentelésére 1892. november derekán

került sor. A templom első, számottevő felújítására 1893-ban került sor, bádog tornyát sárgára festették be. A felújítás 500 forintba került, melynek felét Zanári János, további 35 forintot a hívek, a fennmaradó összeget a helyi plébánia fizette ki. Legközelebb az 1900-as évek elején kellett külső karbantartási munkákat elvégezni az épületen. Az első világháború alatt a harangokat hadi célokra elrekvirálták. Helyette készített új harangok egyikét Gosztonyi Andor földbirtokos adományozta az egyháznak, a másik a hívek adományaiból készülhetett el.

A villamos világítást 1934-ben Magnin Adorján esperes-plébános szolgálata idején vezették be, ami 210 pengőbe került.

Időközi, jelentősebb felújítási, restaurálási munkákat 1957-58-ban végeztek a templomon, a főhomlokzaton is jól látható évszámok alapján. Az 1990-es években jelentős felújítások restaurációs munkálatoknak vetik alá a templomot. Első komoly belső munka 1996 nyarához kötődik, amikor az ódon, rozoga padokat elbontották, s helyette Szikszói asztalos mester által vörösfenyőből készült, az eddigieknél több új pad került beállításra. Még ez évben, 1996 őszén került sor a templom toronysüvegének lebontására, faserkezetének újjal való cseréjére és vörösrézrel történő borítására. Ezzel egy időben új süvegömb és új csúcskereszt került a torony csúcsára. Mindezeket Magi Balázs hajdúnánási mesterember végezte el. A templom belső festését Varga Bertalan esperes-plébános szolgálata idején végezték el. A festéshez a templom belsejének állványzatát Bodonyi Béla ácsmester végezte el. A több hónapot igénybevevő restaurálási munkák pásztói restaurátor keze munkája. A belső festési munkák befejeztével a felújított templomot 1997 június havában szentelte fel

Nagy Lajos apát. Az államalapítás millenniumán díszvilágítást kapott a templom. A három oldali térvilágítás hevesi villamos szakemberek munkája, költségeinek egy részét Ónodiné Forgó Katalin, más részét a helyi Önkormányzat fedezte. A díszvilágítás 2000. július 23-án vetette fényét először a templomtoronyra.

A templom műemléki védelem alatt áll.

Forrás:boconad.hu, Magyar Nemesi Családok, muemlekem.hu, épülettár.hu

ÖRÖKSÉGÜNK

Ebben a fejezetben bemutatjuk a település épített és természeti értékeit

Települések épített értékei (általános áttekintés)

Az épített örökség megóvása és fenntartása az emberiséggel egyidős.

A jelentősebb építmények vagy épített környezetek védelmét napjainkban is előírások, jogszabályok határozzák meg, ezáltal is elősegítve a jövő generációk részére történő épített kulturális értékek megismerését, megőrzését.

Az épített örökségvédelem fokozatai:

Nemzetközi védelem – világörökség szintjén meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Országos védelem – műemlékvédelem, amely az országos szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Helyi védelem - helyi, önkormányzati szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

„A helyi védelem célja egy adott településnek és környezetének, az ott megtalálható értékes építészeti, táji, valamint az épített környezettel összefüggő természeti jellegzetességeknek minél hitelesebb és teljesebb megőrzése.”

Településképileg meghatározó - helyi, önkormányzati szinten, településképi szempontjából meghatározó építmény vagy környezet nyilvántartása az arculati kézikönyvben, melyek később helyi védelem alá is kerülhetnek.

A fennmaradt és védelemre méltó épületek, épített környezetek, mind történeti, mind pedig művészettörténeti szempontból jelentős értéket képviselnek, ugyanakkor az adott közösség önmeghatározásának is fontos pillérei. Fenntartásuk és méltó hasznosításuk tehát gazdasági, kulturális, végső soron településpolitikai érdek.

Nemzeti emlékhely

A nemzeti emlékhelyek történelmünk legfontosabb helyszínei, az emlékezet egyszerre szimbolikus és valóságos terei. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Történelmi emlékhely

A történelmi emlékhelyek az emlékezet olyan fontos helyszínei, amelyek nemzeti, felekezeti, regionális vagy kisebbségi szempontból kiemelkedőnek minősülnek. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Boconád épített értékei

Mária Magdolna templom - műemlék

A pápai tizedjegyzékben 1332 körül szereplő templom szájhagyomány szerint a Nep. Szt János szobor helyén állt. 1732-ben ennyit jegyeztek fel róla: „Kőtemplom romokban.” 1737-ben ideiglenes fatemplomot használtak. 1743-ban az újonnan épülő szuhai és boconádi templomok részére 12 -12 Ft utaltatik ki és mindkét község egy évre mentesül a megyei fuvarozás alól. Ekkor valószínűleg csak hevenyészett helyreállítás történt, mert az 1766. évi canonica visitatio szerint a kőből épült, három oltárral és fakarzattal ellátott templom rossz állapotban van. 1767-ben kezdték el az új templom építését. „A boconádi jobbágyok a régi, szűk és már összedőlt templomuk helyébe egy új tágasabb templom építéséhez kezdtek. A költségeket Szeleczy Márton földesúr viseli. . .” Az 1819. évi canonica visitatio gondos leírást nyújt a ma álló templomról. 1770-ben építette fel Szeleczy Márton. Az épületnek boltozott, magas tornya van, kriptája és három oltára. 1775-ben anyaegyház lett, filiái: Tarnabod, Tárnáméra, Zaránk, Pusztafogacs és Alatka. Az 1806 —1820 között felvett jegyzőkönyvek jó állapotban levő, tágas, szilárd épületnek tüntetik fel. Csak 1811-ben jegyzik meg, hogy kegyura, Szeleczy Márton, nem gondolja. Az 1852-ben megtartott mérnöki szemle még mindig jó karban levő, zsindellyel fedett, bolthajtásos épületnek írja le. Pásztor József adatai szerint az 1900-as években renoválták. Utolsó renoválása 1957 - 58-ban történt, az évszámok a főhomlokzaton olvashatók.

A község közepén, szabadon álló' vasráccsal kerített, egy homlokzati tornyos" egyhajós barokk épület, a nyolcszög három oldalával záruló szentéllyel. Főhomlokzati tornya kilép a fal" síkból, a fal kétoldalt homorúan hátraível. Fülcs, záróköves kőkeretelésű bejárat, kapuszárnyán szép barokk kilincsel. Fölötte domborművű egyesített Szeleczy-Czóbel címer. (Szeleczy Márton felesége Czóbel Viktória volt.) A címer fölött ovális ablak, alatta kopott feliratos tábla. A golyvázott főpárkány fölötti oromfalak követik a homlokzat hajlását. Sarkaikat vázák díszítik. A torony alsó emeletének főhomlokzatán ovális ablak, a felső toronyszakasz - ablakai szegmentívesek, a sisak kissé nyomott hagymaidomú. — Északra a hajón három fülcs, szegmentíves, könyöklőpárkányos ablak nyílik, a szentélyen egy hasonló. A szentélyablak alatt kápolna, ez alatt van a családi sírbolt. A szentély a nyolcszög három oldalával zárul, zárófala nyílástalan, fedése sátoztető. Délre egy ablak és a sekrestye, fölötte oratóriummal, melynek magassága eléri a templom magasságát, teteje vápaszerkeztű. A hajón három ablak.

Szeleczy kastély - műemlék

1760-ban építtette Szeleczy Márton. Később a Gosztonyi családé. Talán Mayerhoffer János (1721 - 1780) volt az építőmestere, ki 1774-ben a plébánia egyszerű épületét tervezte, bár Quadri Kristóf gyöngyösi kőművesmester egerszalóki és hevesvezekényi kastélyaival áll formai rokonságban.

Kertben álló földszintes, U alaprajzú barokk épület, emeletes középrizalittal. A főépület magas manzardtető-vel fedett, középrizalitja emeletes, lesarkított, három ablaktengellyel. Az ablakok szegmentívesek, szalagkeretekben, könyöklőkkel. A földszintiek nagyobbak, szép kosaras rácsokkal, a középsőt jellegtelen ajtóvá alakították. Törtíves főpárkány és attika zárja le a középrizalitot, tetején sérült szobrok és vázák. Az egész főépület fugázott felületű. A középrizalittól kétoldalt 4—4 (2 + 2) ablaktengelyes földszintes szárnyak, amelyeknek főhomlokzati ablakai közül a 2—2 szélső nagyobb, félköríves záródású, fülkés kiképzésű rojtdíszes keretben, könyöklőpárkányokkal. Alattuk keskeny pinceablakok. A belső 2—2 ablak szegmentíves, rojtdíszes szemöldökkel, könyöklőkkel, közös faltükörben. Valamennyi földszinti ablakon — a bal oldali első, befalazott ablak kivételével — kosaras rácsok. A főépület két rövid oldalhomlokzatán 1—1 ablak nyílik. Ezzel az egy ablaktengelynyi szélességgel hátrább kapcsolódnak hozzá az igénytelenebb mellékszárnyak, L alakban, 3—3 tengellyel a főhomlokzaton. Balról a harmadikban kosáríves kapu, fölötte háromszögű timpanon, melynek címerdíszét eltávolították. Innen cseh-süveg boltozatos kapualjon át jutunk az udvarba. A kontytetővel fedett mellékszárnyak mélyen hátranyúlnak, megjelenésük egyszerű, kis, szalagkeretes ablakokkal. Az udvari homlokzaton a főépület emeletes középrészéhez előre-ugró rizalit épült, földszintjén kocsiáláhajtó, 3 oldalra kosáríves nyílásokkal, emeletén 1—1 ablakkal. A kocsiáláhajtó két oldalán 1—1 ablaktengely szélességben emeletes az épület. A manzardtetős, földszintes épületrészen kétoldalt 3—3 kosáríves árkádos, mellvédes tornác vonul végig, amely folytatódik a mellékszárnyakon is, 1 + 6 kosáríves nyílással.

Plébánia - műemlék

Utcasorban álló, téglalap alaprajzú, földszintes, utcai homlokzatán középrizalitos épület, udvari homlokzatának közepén egyszerű oszlopokra támaszkodó tornáccal. Boltozatos helyiségek, két szobában kályhafülke, historizáló nyílászárók. Utcai telekhatárán két kő kapupillér. Építette Szeleczy Márton. Az épület eredeti terve 1773-ban készült (építész: Mayerhoffer János), azonban Eszterházy Károly püspök módosította (építész: Quadri Kristóf). A 19. században bővítették.

Nepumuki Szent János szobor - műemlék

Hasáb alakú, párkánnyal lezárt, magas, feliratos talapzaton álló szobor. A szent alakja papi ornátusban, kezében kereszttel és pálmaággal látható. Emeltette Szeleczky Márton.

Kálvária - műemlék

Belterületen, az úttest közepén, körülkerített területen álló szoborcsoport: volutás, feliratos talapzaton sziklákon emelkedő kereszt korpusszal, a kereszt lábánál Mária Magdolna, jobb, illetve bal oldalon, külön-külön talapzaton, Szűz Mária és Szent János evangélista alakja. 1918-ban felújították.

Istálló (településképileg meghatározó)

Kis csonkakontyos, cseréppel fedett, nyeregtetős épület. Fala terméskővel díszített, kis rácsos ablakkal és faajtóval rendelkezik. Egy régi istálló és két újabb, melyek a TSz működése idején épültek.

Háborús emlékmű (településképileg meghatározó)

Alatkai kereszt (településképileg meghatározó)

Fehérre festett dácittufa kereszt, ezüst színűre festett fém korpusszal. Felirat nélküli feszület. Kb. 2,5 m magas.

Települések védett területei és természeti értékei (általános áttekintés)

Településünk védett területeit és természeti értékeit akkor ismerhetjük meg a legjobban, ha tisztában vagyunk ezen területek védelmét meghatározó szabályokkal és a besorolások lényeges szempontjaival. Mi is a természetvédelem feladata? Az 1996-ban életbe lépett természetvédelmi törvény bevezette a természeti értékek és területek általános védelmét, mely kiterjed a tájra, a vadon élő élővilágra, a természeti területekre, az élőhelyekre és a földtani természeti értékekre. Az ember által nem bolygatott területen még lehet passzív természetvédelmet folytatni, de területeink döntő részén már szükséges a cselekvő aktív beavatkozás. A természetvédelem célja a tudományos és kulturális szempontból legjelentősebb természeti értékek természetes vagy ahhoz közeli állapotban való megőrzése, fenntartása és bemutatása révén azok közkinccsá tétele.

Fontos tudnunk, hogy a természet közvagyon, országhatárokon belül nemzeti kincs, ennek megőrzése gyarapítása minden generáció feladata. Ezen feladat ellátásához ismeretekre van szükség, oktatással, képzéssel, tudatformálás segítségével sokat tehetünk a természetvédelméért. Mire is kell figyelniünk? Rövid összefoglalásként földtani, növénytani, állattani értékeinkre és közérzetünk szempontjából kiemelten fontos tájképi értékekre. Épített környezetünk szépségét emelik kultúrtörténeti értékeink, melyek múltunk, történelmünk fontos alkotásai, elődeink, őseink megmaradt emlékezte.

Településünk természeti és kultúrtörténeti értékeinek felméréséhez, bemutatásához ad segítséget az alábbi rövid rendszerezés, mely a legfontosabb védett terület típusok listáját, illetve értelmezését tartalmazza:

Nemzeti park az ország jellegzetes természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagy kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.

Tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és természeti értékek megőrzése.

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe egy vagy több természeti érték illetve ezek összefüggő rendszerének védelme.

Természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület.

Ökológiai folyosó az egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek védőövezete, Natura 2000 területek, érzékeny természeti területek és a természeti területek között a biológiai kapcsolatokat biztosító, vagy ezt elősegítő területeket, területsávokat és területmozaikokat, és ezek láncolatát, valamint az ezeken található élőhelyeket jelentik.

Ökológiai hálózat egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek ökológiai (zöld) folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak egységes elnevezését jelenti.

Érzékeny természeti terület az olyan extenzív művelés alatt álló terület, amely a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megővését szolgálja.

Natura 2000 terület (európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület) külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az európai unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A településre vonatkozó természeti értékeket jelen fejezet térképmelléklete tartalmazza. A település természetvédelmével kapcsolatos kérdések a Bükk Nemzeti Park felügyelete alá tartoznak.

Boconád természeti értékei

Boconád település a Hevesi-homokhát és gyöngyösi-sík kistájak átmeneti sávjában fekszik. Jobbára a kötöttebb talajok uralkodnak, jelentős a szántóterületek aránya. A változatos felszínt antropogén eredetű felszíni formák is tagolják, melyből kiemelkedik a Nagy-Halom a maga 106 méteres magasságával. Valószínűleg egy egykori garmadabucka „megrakásával” emelték ki a halmot. Sajnos a halom a régi térképek tanúsága szerint nem kerülhette el a beszántást, a szántóföldi művelést.

A jelenlegi parlagterületen a növényzet visszatelepedése megindult, elsősorban tágtűrűsű szárazgyepi fajokkal. A halom táji környezetében a mélyedésekbe a kedvező csapadékjárású években enyhén szikesedő mocsárréti foltok alakulhatnak ki.

A falu központjában álló Szeleczy kastélyon kívül, a település külterületén is volt egy kastély a Gosztonyi kastély, melyet teljesen elbontottak. A kastély meglétére az egykori park illetve ennek fái emlékeztetnek. Sajnos a park igen rossz állapotban található, idegenhonos fajok vették át az uralmat. Mint egykori kultúrtörténeti és dendrológiai érték helyi védettségben is részesült a terület.

A belterület szomszédságában található kocsányos tölgy telepítések, ültetvények között is vannak természeti értékek.

Ismert a kosborfélék „jó betelepülő” képessége, melynek következtében új területeket is képes meghódítani.

Boconád határában a leggyakoribb a kardos madársisak, mely egyes években a szegényes aljnövényzetű tölgyes foltokban több százas állományt képez. Virágzása május közepére-végére esik.

Egyedi tájértékek

Az út menti nyárfasor, amely a közút mentén, Boconád előtt kb. 2 km hosszan, két oldalt szegélyező fasor. A fekete nyárfák kb. 15 m magasak, a kísérő cserjék között gyepűrózsa, kökény, közönséges kecskerágó található

Közkert, egy kb. 100x150m kiterjedésű, a sövénnyel szegélyezett. A parkban található a Vajda kereszt, egy emlékmű (1945-1965) és egy játszótér.

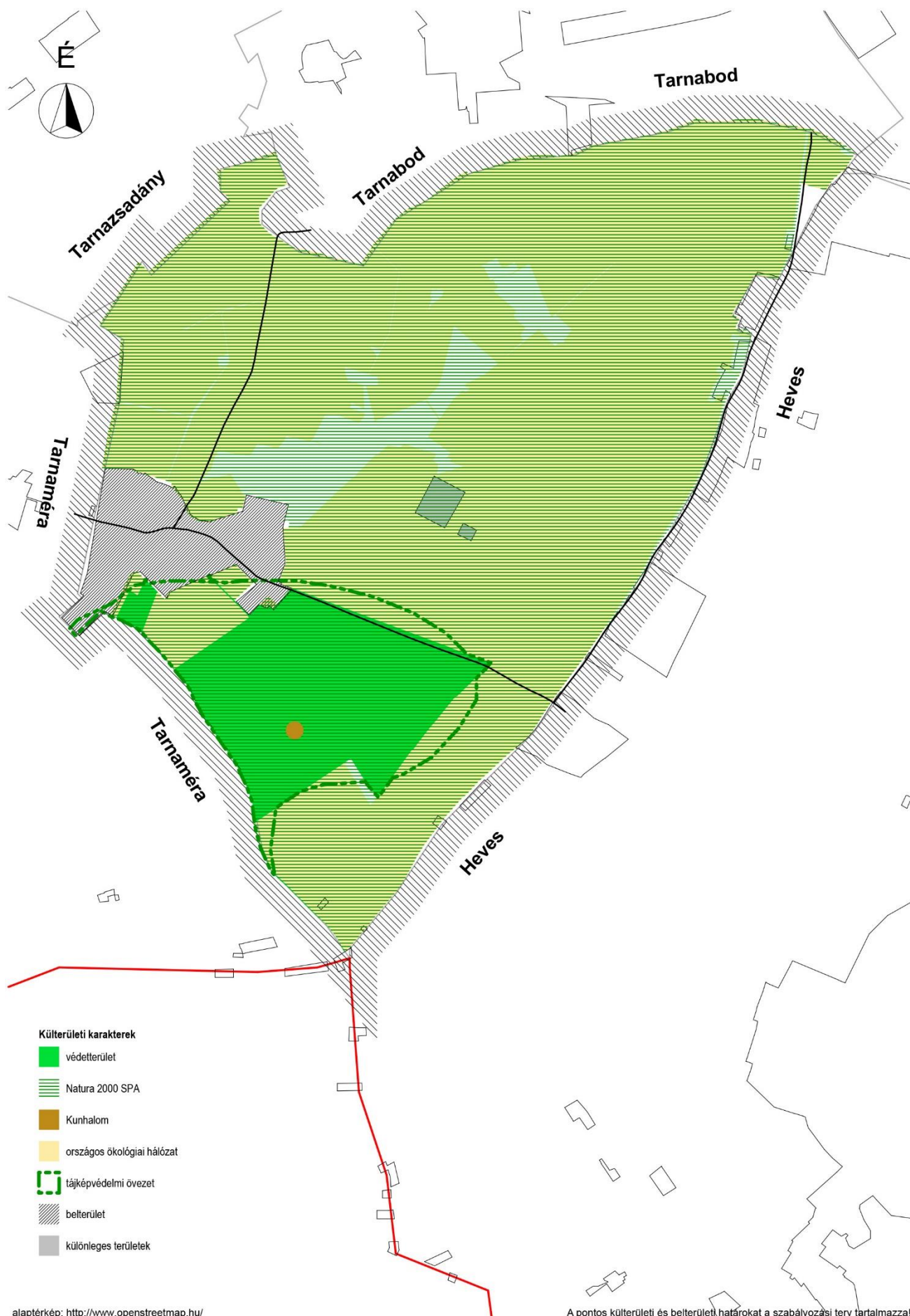
Kökényes mezsgye, amelyet keresztezi egy földút. A mezsgye egyik oldalon tiszta kökény állományú kb. 3,5 m magas 10 m széles és kb. 500 m hosszan tart. A másik oldalon más fajok is megjelennek, mint a közönséges akác, gyepűrózsa és a keskenylevelű ezüstfa.

Horgásztavak

Boconád község természeti értékei 2017

TELEPÜLÉS-KARAKTEREK

Ebben a fejezetben és az elkövetkezőkben a település építészeti karaktereivel foglalkozunk

Építészeti karakterek osztályozását sokféleképpen közelíthetjük meg. Az építés ideje, a kor amiben az épület megszületett mindig nyomot hagy a külső megjelenésén is, ezért olyan osztályzási rendszert választottunk, mely alapvetően az építési korszakok alapján határozza meg a karaktereket. A karakterek azonosításában nagy segítségünkre vannak a katonai felmérések I-III. katonai felmérés (1763-1887) valamint Magyarország Katonai Felmérése (1941), továbbá a 60-as évek légifelvételei.

Történeti I. karakterű településrész (1763-1920)

A török dúlás alatt az ország jelentős területe elnéptelenedett és falvak váltak pusztává a hódoltság területén, mely a mai Magyarország jelentős területeit érintette. A 150 éves török uralom után újra benépesülő falvak a 18. sz.-tól az első világháborúig megszakítatlan fejlődést mutatnak, mely a népi építészeti változatos formáit alakította ki. Sok településen még ma is azonosíthatóan létezik ez a karakter. Megőrzése közös érdekünk.

Történeti II. karakterű településrész (1920-1945)

A két világháború között a trianoni trauma után ismét megfigyelhető egy fellendülés, mely bizonyos településeket vidéken is megértintett. Még a „boldog békeidőkben ideális körülmények között alkotó építészek, Kós Károly és a „Fiatalok” köre olyan építészeti stílust teremtett, mely a 30-as években is termékeny talajra talált a vidéki építészeti környezetben.

Telepített I. karakterű településrész (1950-1960)

A két vesztes világháborút és az erőszakos államosítást követően a termelészövetkezetek fellendülő időszakában és a „háztáji” termeléssel kiegészítve a vidéki lakossága gazdasági erősödését jelzi a „kockaházak” tömeges elterjedése. Ez a népi építészettel való radikális szakítást is jelentette, ugyanakkor talán ez az utolsó korszak, amikor falvaink egységes utcaképpel rendelkeztek.

Telepített II. karakterű településrész (1990-)

Az 1990-es rendszerváltás után kialakuló gazdasági helyzet, valamint az építőipari anyagok egyre szélesedő választéka a vidék egységes építészeti arculatának teljes felbomlásához vezetett. Az új telekosztások jellemzően az oldalhatáron álló beépítést elhagyva szabadon álló formát részesítették előnyben. A motorizációval együtt a gépkocsi is, mint jelentős vagyontárgy helyet követelt magának az ingatlanon. A „nappali” helyiség megjelenésével és a tetőtérbeépítések elterjedésével léptékváltáson mennek keresztül házaink.

Mezőgazdasági birtokközpontok

A mezőgazdasági birtokközpont az 1990-es években felszámolt TSZ birtokközpontok újra hasznosulása, az ezzel kapcsolatos átépülés, napjainkban is folyamatban van, illetve új birtokközpontok kialakulása is megfigyelhető.

Ezeknél a külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

Üdülőházas karakterű településrész

A 80-as évekre már a lakosság jelentős része rendelkezett gépkocsival. A városi létből a vidék nyugalmaiba vágyók körében közkedvelté vált a „vikendház”. A hétvégéken megelevenedő jellemzően külterületeken lévő épületek sajátos világot képeznek mind a mai napig.

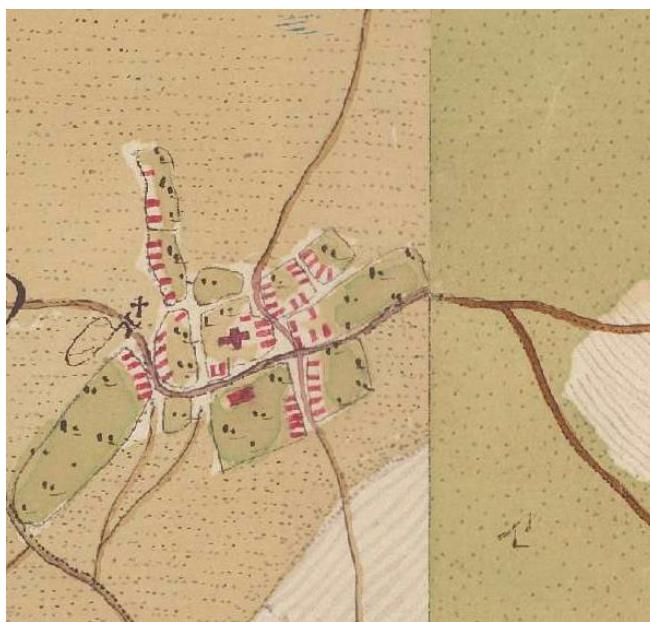
Átalakuló településrész (kiegészítő karakterjellemző)

A fenti karakterek a legritkábban jelennek meg tisztán. Ott ahol a változás olyan mértékű, hogy az eredeti karakter nehezen felismerhető, esetleg csak az utcaszerkezet és a telekosztás őrzi azt ott az „átalakuló” településrész megnevezéssel jelöljük az eredeti karakter nevének megtartása mellett.

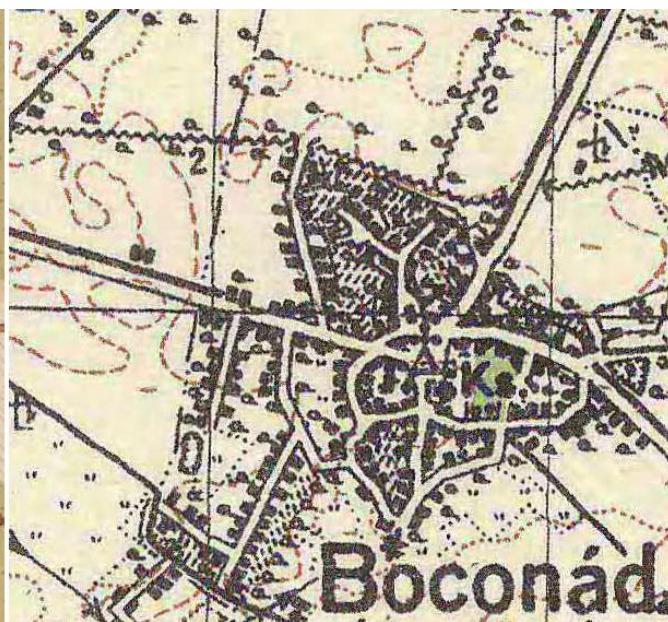
Boconád település karaktere

A heves-tarnamériai országútra épült, útmenti település. A község központjában álló templom és kastély körül az utcák térré szélesednek.

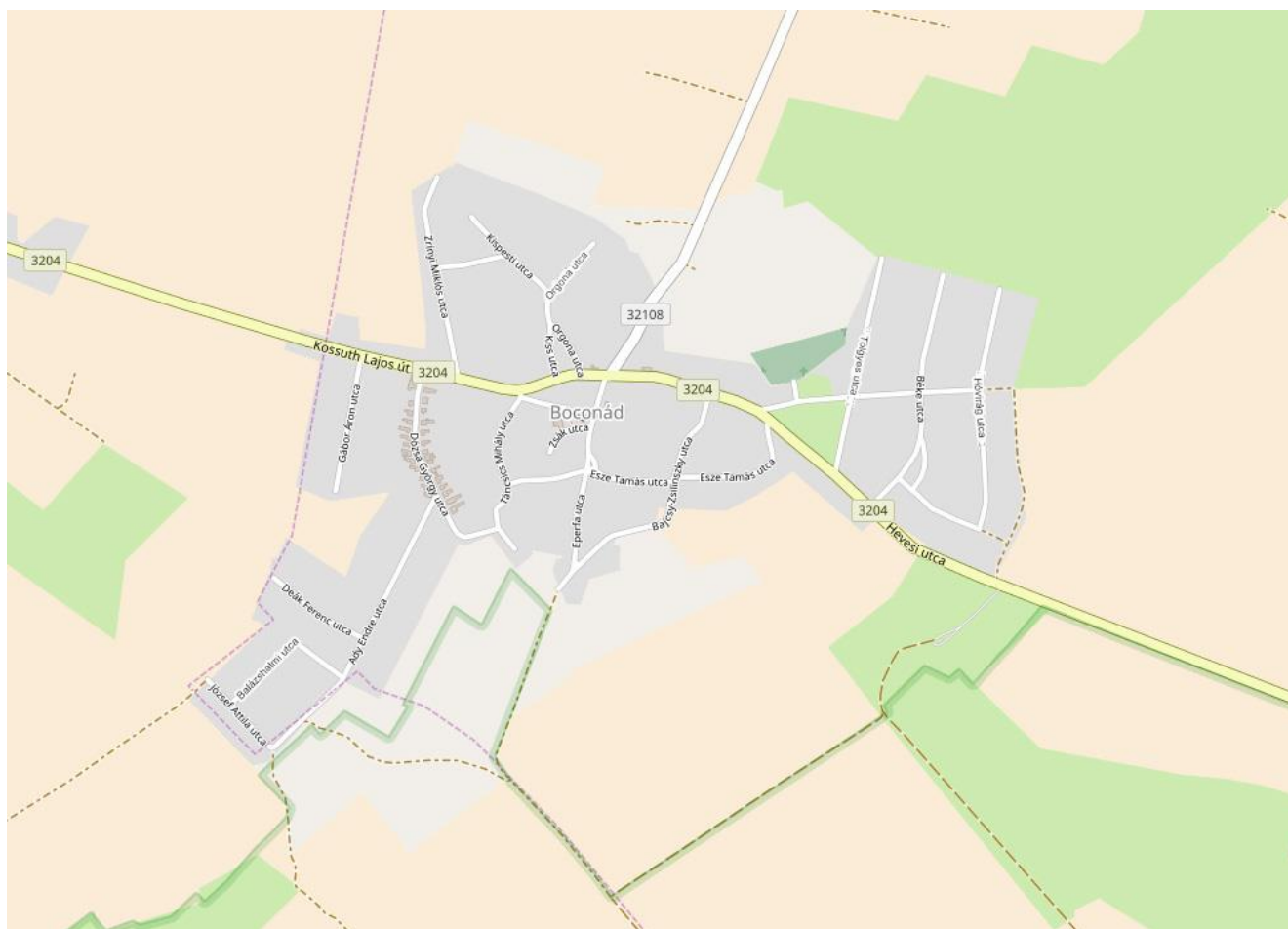

Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Magyarország Katonai Felmérése (1941)

Openstreetmap 2017

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI I. ÁTALAKULÓ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Boconád hagyományos épületeinek nagyrésze új házaknak adták át a helyüket, azonban szinte minden utcába találunk régi portákat is. Ezek megőrzésére külön figyelmet kell fordítani. Több ilyen épület a kevésbé szakszerű felújítás miatt elvesztette jellegzetességeit. Ezen építészeti részletek helyreállítása fontos lenne az egész településkép szempontjából. Szerencsére ilyen felújításra is találunk példát.

Sugaras oromzat

Hagyományos nyílásrend

Sugaras oromzat

Népi épület eredeti nyílászárókkal

Egyszerű tömegképzés

Hagyományos formákat idéző új épület

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI II. ÁTALAKULÓ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Boconád a második világháborúig a Gábor Áron, Ady Endre és a Deák Ferenc utcák irányába terjeszkedett tovább. A történeti településmagtól eltérően itt már egyenes utcákat találunk, ugyanakkor az épületállomány ugyan úgy átalakult mint a település központi részein. Csupán egy-egy régi épületet találunk a háború utáni házak között.

Visszafogott tömegképzés

Oromzatos tetőtér beépítés

JÓ PÉLDÁK TELEPÍTETT I. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

A második világháború után épült ki a Marx Károly, Béke utca, valamint a Bacsó Béla utca. Itt jellemzően kockaházakat és a 80-as 90-es évek családiházait találjuk. A településtől egy háromszög alakú beépítetlen terület választja el. Azokban az utcákban, ahol a tetőgerincek egységesen az utcára merőlegesek, ott különösen harmonikus utcakép alakult ki.

Ritmust adó azonos irányú tetőgerincek

Egyszerű anyaghasználat

Föld színek alkalmazása

Egyszerű tömegképzés

AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ebben a fejezetben ajánlásokat teszünk a karakterre jellemző építészeti formavilág alapján.

Az építészeti útmutató táblázatos formában ábrák segítségével mutatja be a karakterekre jellemző építészeti tulajdonságokat. Az ábrákhoz rövid szöveges leírást csatoltunk. Minden egyes karakter saját oszlopában jelezzük, hogy a karakterre összképe szempontjából javasolható-e az adott építészeti megoldás.

Az útmutató kizárólag ajánlásokat tartalmaz. Konkrét építészeti elképzelés esetén az illeszkedés szabályait megtartva el lehet térni tőle.

Jelmagyarázat:

Történeti I. karakter

Történeti II. karakter

Telepített I. karakter

Telepített II. karakter

Mezőgazdasági birtokközpontok

Üdülőházas karakter

Településképileg ajánlott

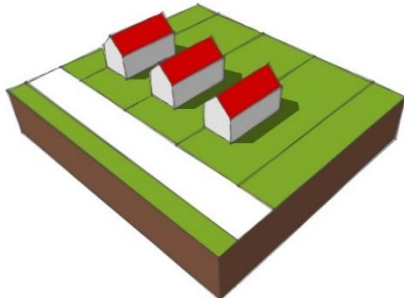
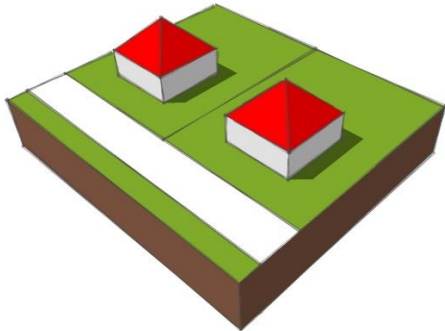
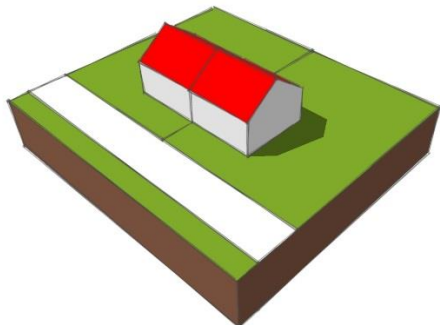
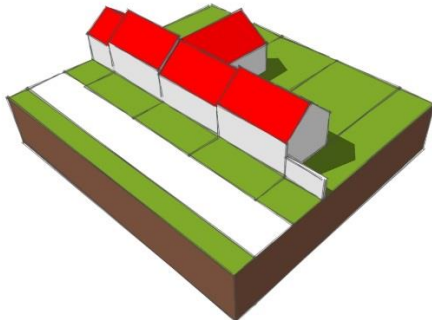
Településképileg nem javasolt

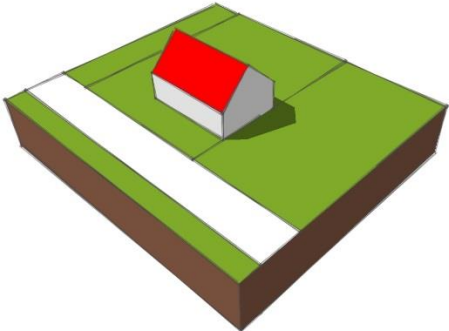
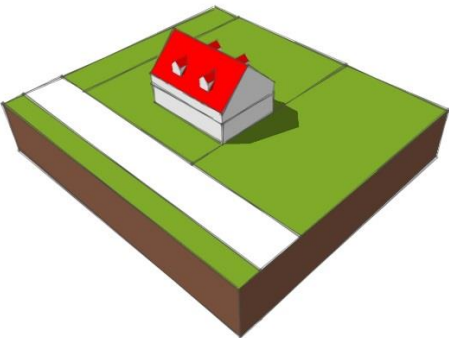
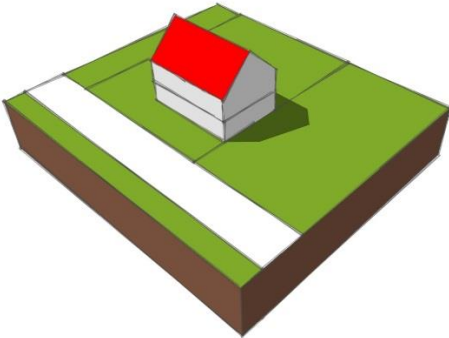
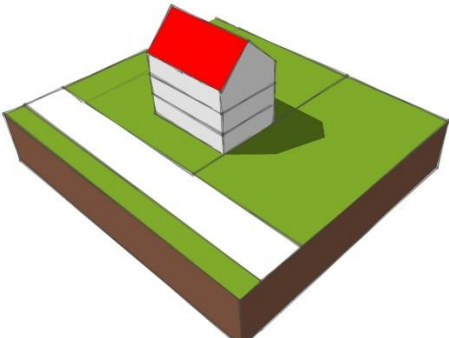

Településképileg elfogadható

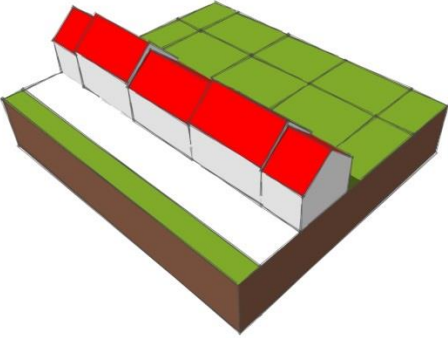
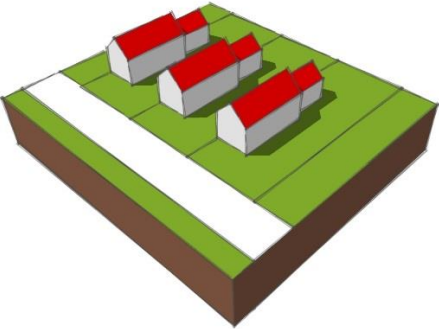
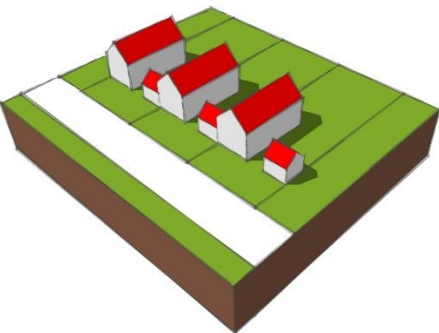
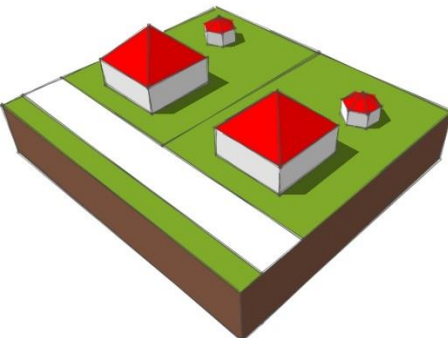

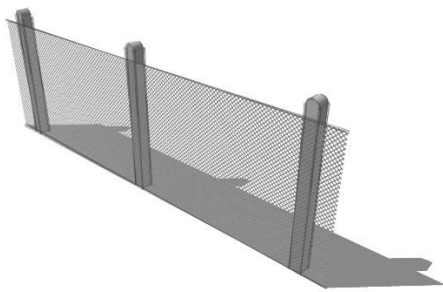
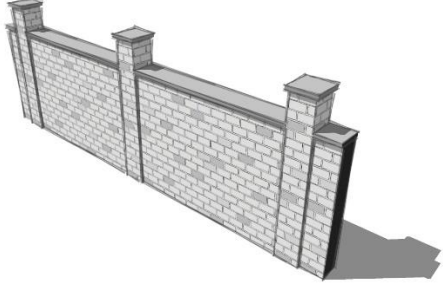
Nem releváns karakter

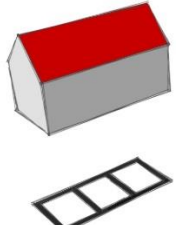
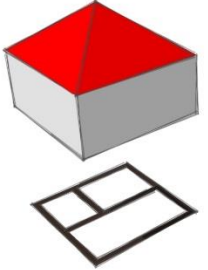
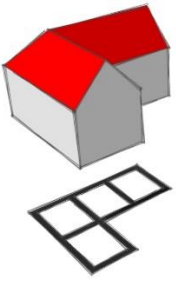
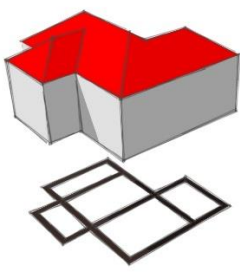
Beépítési mód							
karakterek:							
	oldalhatáron álló beépítés	✓	✓	✓	-	●	-
	szabadon álló beépítés	✗	●	●	-	✓	-
	ikres beépítés	✗	✗	●	-	●	-
	zárt sorú beépítés	●	✗	✗	-	●	-

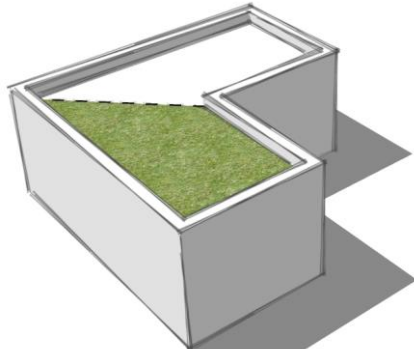
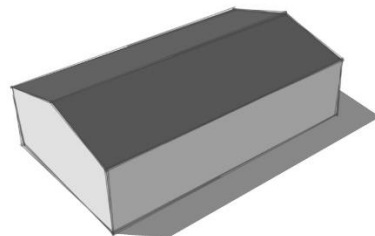
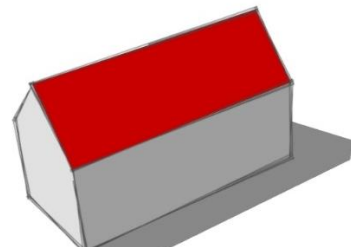
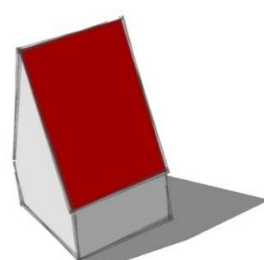
Szintszám						
	karakterek:					
	földszintes beépítés	✓	✓	✓	-	✓
	földszint + tetőtér beépítés	●	✓	✓	-	✓
	egy emeletes beépítés	●	●	●	-	●
	több emeletes beépítés	●	✗	✗	-	✗

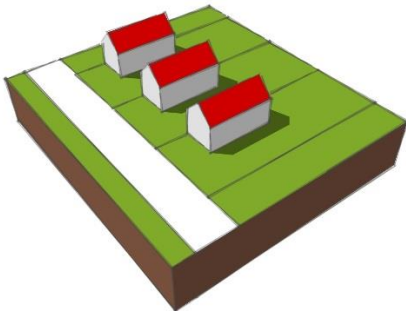
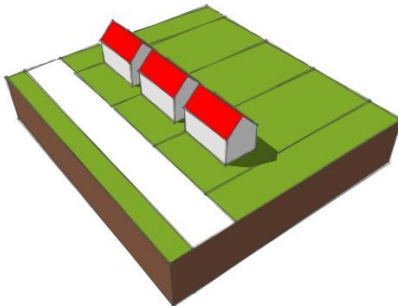
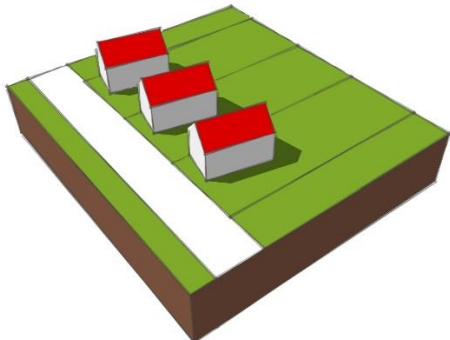
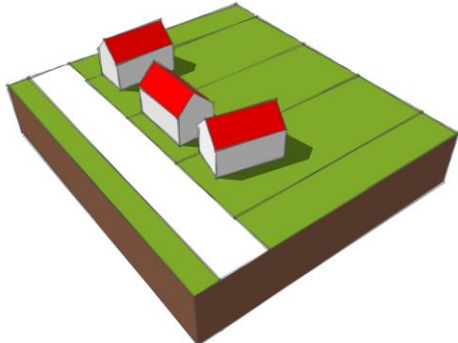
Melléképületek, kerti építmények

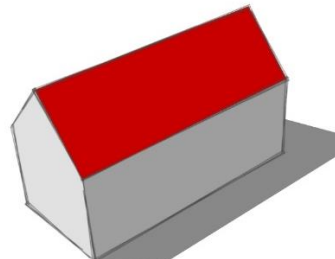
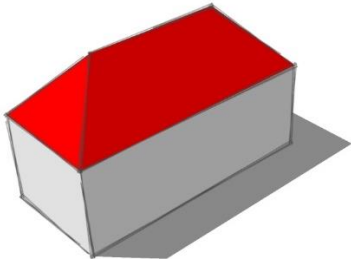
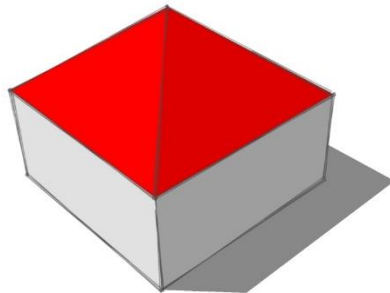
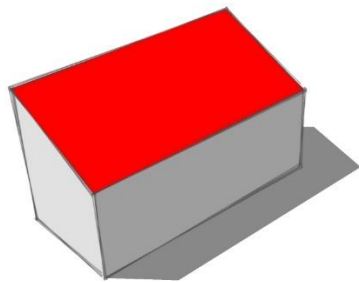
karakterek:							
	melléképület és kerti építmény nélkül	✓	●	✓	-	●	-
	főépülettel összeépítve	✓	✓	✓	-	●	-
	utcafronton külön építményként	✗	✗	✗	-	●	-
	szabadon állóan külön építményként	✗	●	●	-	●	-

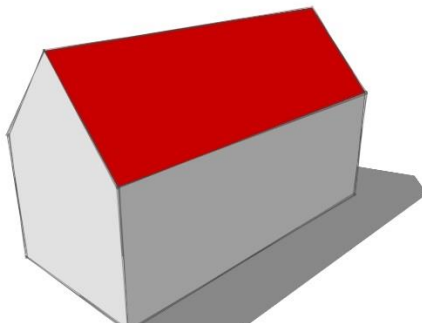
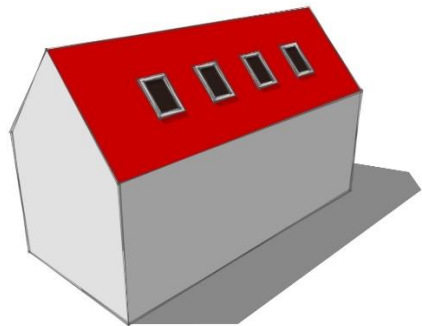
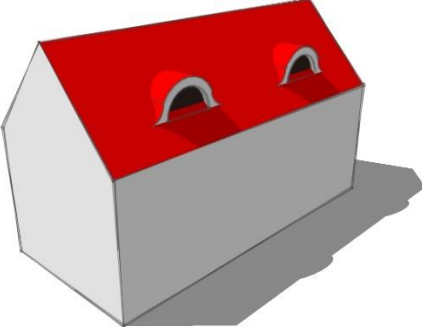
Kerítés kialakítások							
karakterek:							
	drótkerítés	✗	✗	✗	-	✓	-
	léckerítés	✓	✓	✓	-	●	-
	áttört kerítés lábazattal	✓	✓	✓	-	●	-
	tömör fal kisméretű téglából vakolattal vagy anélkül	●	✗	✗	-	●	-

Tömegformálás							
karakterek:							
	egy traktusos tömeg	✓	✓	✓	-	✓	-
	két traktusos tömeg	✓	✓	✓	-	●	-
	L alakú tömeg	●	●	●	-	●	-
	szabálytalan tömegkontúr	●	●	●	-	●	-

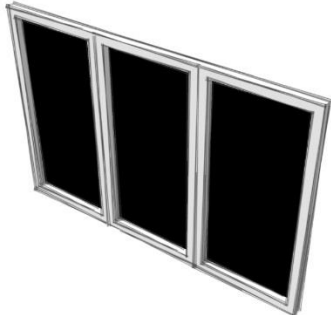
Tetőhajlás							
karakterek:							
	lapostető / zöldtető	✗	●	●	-	●	-
	alacsonyhajlású tető	✗	✗	✗	-	✓	-
	normálhajlású tető (35°-45°)	✓	✓	✓	-	✓	-
	meredekhajlású tető	●	●	●	-	●	-

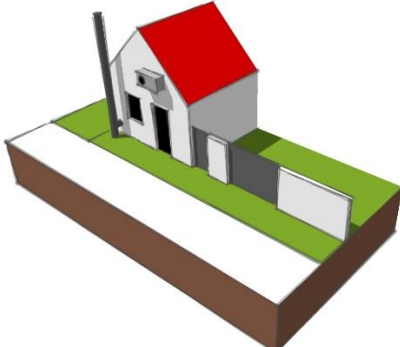
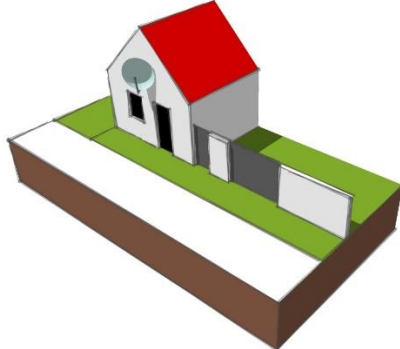
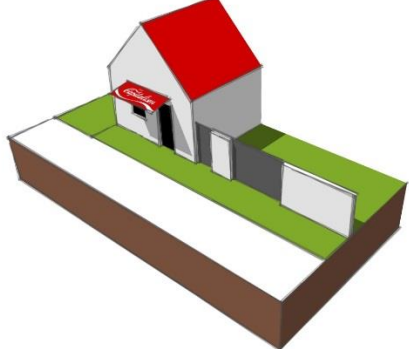
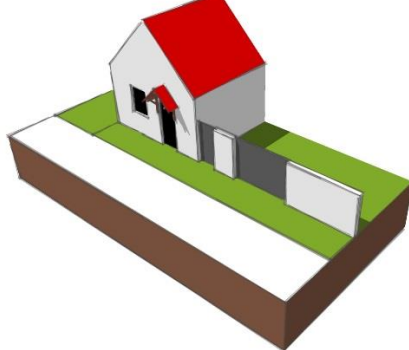
Tető gerinc irány							
karakterek:							
	utcára merőleges gerinc	✓	✓	✓	-	●	-
	utcával párhuzamos gerinc	✓	✓	●	-	●	-
	utcával szöget bezáró gerinc	●	●	✗	-	●	-
	szabálytalan elrendezés	✗	✗	●	-	●	-

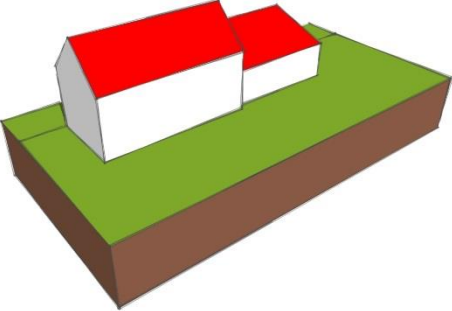
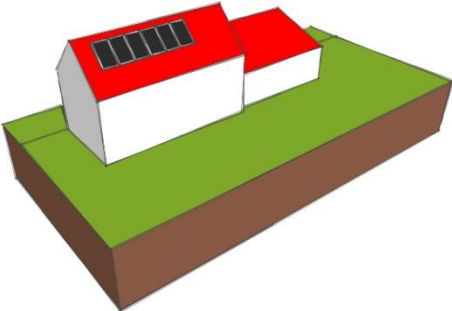
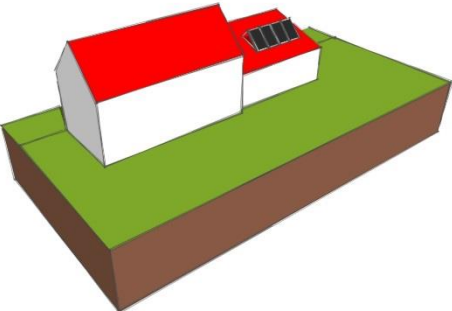
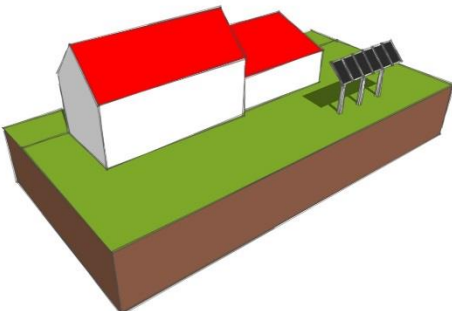
Tetőformák							
karakterek:							
	nyeregtető	●	✓	✓	-	●	-
	kontyolt tető	✓	✓	●	-	●	-
	sátortető	●	●	●	-	●	-
	félnyeregtető	✗	✗	✗	-	●	-

Tetőablakok							
karakterek:							
	nincs tetőablak	✓	✓	✓	-	●	-
	tetősíkablak	✓	✓	✓	-	●	-
	állóablak	●	✓	●	-	●	-
	ökör szem ablak	✗	✗	✗	-	●	-

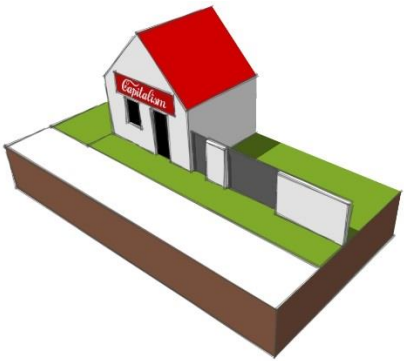
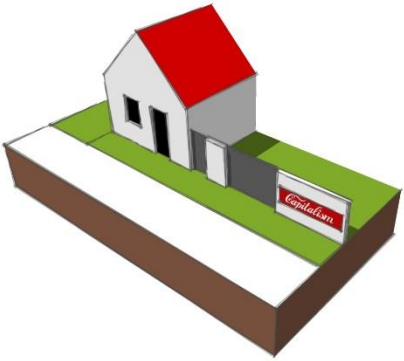
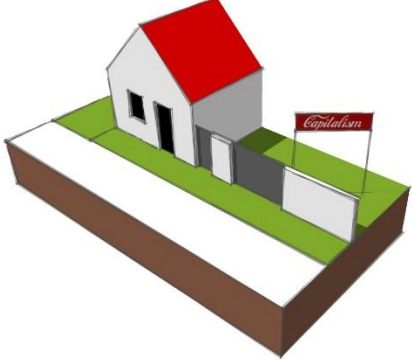
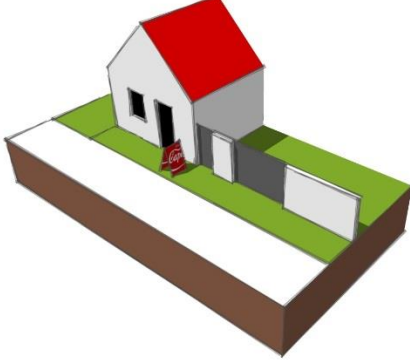
Ablakok

karakterek:							
	hagyományos osztású ablak	✓	✓	●	-	●	-
	három részre osztott ablak	●	●	●	-	●	-
	két részre osztott ablak	✓	✓	✓	-	●	-
	osztás nélküli ablak	✓	✓	✓	-	●	-

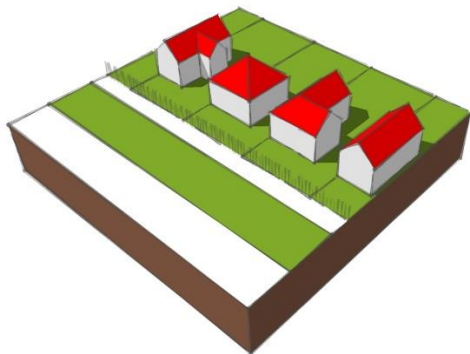
Utcai homlokzat							
	karakterek:						
	gépészeti berendezés utcai homlokzaton	✗	✗	✗	-	●	-
	telekommunikációs eszköz utcai homlokzaton	✗	✗	✗	-	●	-
	napellenző utcai homlokzaton	●	●	●	-	●	-
	előtető utcai homlokzaton	●	●	●	-	●	-

Napelem elhelyezés						
	karakterek:					
	nincs napelem	✓	✓	✓	-	✓
	napelem főépületen (közvetlenül a tetőfedésre szerelve, egy foltban elhelyezve)	✓	✓	✓	-	✓
	napelem melléképületen	✓	✓	✓	-	✓
	napelem külön alépítményen	✗	✗	✗	-	●

Hirdetés elhelyezés

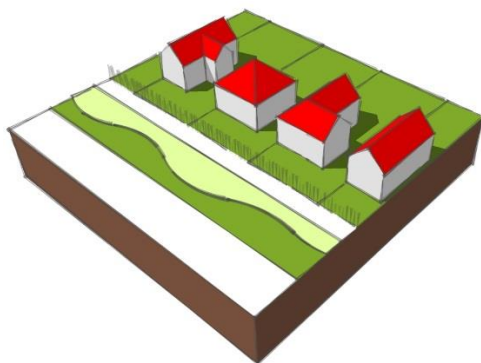
karakterek:							
	hirdetés utcai homlokzaton	✓	✓	✓	-	✓	-
	hirdetés kerítésen	✓	✓	✓	-	✓	-
	hirdetés előkertben, oldalkertben	✗	✗	✗	-	●	-
	kihelyezett mobil hirdetés	✓	✓	✓	-	✓	-

Ajánlások útmenti zöld sávok kialakítására (karaktertől függetlenül)

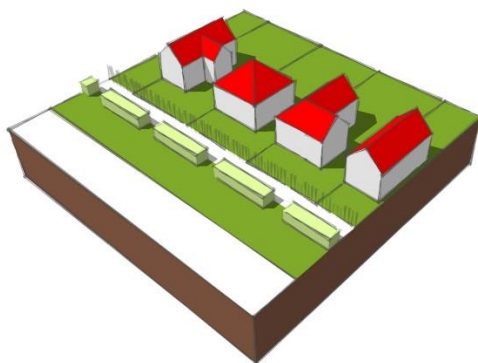
fűvesítés

szűk és nagyforgalmú utcák
esetében javasolt

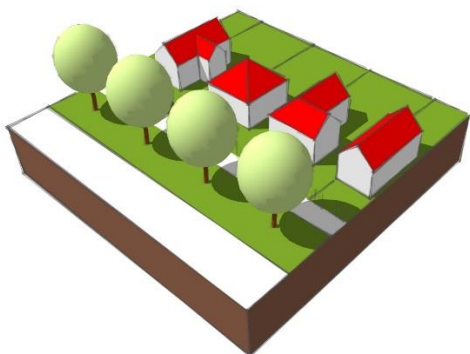
virágágyás

szűk, alacsonyforgalmú utcák
esetében javasolt

cserje, sövény

szélesebb vagy nagyforgalmú
utcák esetében javasolt

fasor

széles utcák esetében
javasolt

Cserjék, sövények és fasorok telepítésénél figyelembe kell venni a bűnmegelőzési szempontokat, valamint be kell tartani a tűzvédelmi előírásokat is. A telepítést továbbá befolyásolhatja a meglévő közművek elhelyezkedése. A Bükk Nemzeti Park által telepítésre javasolt és tiltott növények listáját a településképi rendelet tartalmazza.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Történeti I.	Történeti II.
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	deszka oromzat*	deszka oromzat*
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	kiselemes fedés
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

* történeti épületeknél

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználata karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Telepített I.	Mg. birtokközpontok
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	meglévőkhöz illeszkedve
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználatára karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Mezőgazdasági birtokközpontok

A TSZ központok a 90-es években felszámolásra kerültek, azonban az épületállomány megmaradt, újra hasznosítása folyamatban van illetve külterületeken újabb mezőgazdasági épületek is létesülhetnek, ezeknél az anyaghasználatnál az illeszkedés szabályait javasoljuk figyelembe venni, illetve külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

JÓ PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, UTCANÉVTÁBLÁK

Településeink közterületeit meghatározó sajátos építményfajták, reklámhordozók és egyéb műszaki berendezések a települések fejlődési üteméhez képest rendkívül gyors változásokon esnek át. A technológiai fejlődés újabb, és újabb eszközök és hálózatok megjelenését eredményezi településeinken. A folyamatosan változó műszaki kialakítások miatt igen nehéz, vagy szinte lehetetlen feladat általánosan alkalmazható ajánlásokat tenni. Az utcaképben talán leginkább zavaró léghálós hálózatok lehetőség szerinti összevonása mindenképpen javasolható, amíg a földkábeles vezetés általánossá nem válik. Majdnem mindenhol elmondható, hogy a sajátos építményfajták és egyéb műszaki berendezések elhelyezésénél kevés jó példát találunk. Ugyan ez a helyzet a reklámhordozók vonatkozásában is. Ez utóbbiak elhelyezésére korábbi fejezetekben karakterenként külön-külön ajánlásokat tettünk.

Közvilágítás, díszvilágítás (LoNNe ajánlások)

A fény hatással van a növényekre, állatokra és hasonlóan az emberekre is. Akár kis mennyiségű, rossz időben érkező fény is megzavarhatja az élőlények belső óráját, a hormonok termelését, vagy akár a teljes ökoszisztémát is károsan érintheti. A ragadozó-zsákmány kapcsolatok felborulhatnak és az éjszakai fajok növekvő mértékben elveszthetik életterületüket. Hosszú távon mindez a biológiai változatosságot is veszélyezteti.

A helyzet javítása érdekében a kutatók négy cselekvési javaslatot fogalmaztak meg.

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek - még a díszvilágítás esetén is - lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fényűrség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően a közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

forrás:

Világítástechnikai társaság

Övjük meg az éjszakát: Egy nemzetközi tudományos kutatóhálózat ajánlásai a kültéri világítás kapcsán

<https://goo.gl/wqxxqG>

Utcanevtábla

Az utcakép fontos eleme az utcanévtábla és a házszám tábla, de a településen való tájékozódásban is kiemelkedő szerepe van. Ezért különösen fontos, hogy kialakításuk és elhelyezésük egységes elvek mentén történjen.

Az utcanévtáblát az épület sarkához minél közelebb kell elhelyezni. Az elhelyezés magasságának javasolt határértékei: 250-450 cm. Egyes övezetekben előfordulhat, hogy kerítésre kell felszerelni az utcanévtáblát, mert az épület fala messze esik a saroktól, de ez esetben is törekedni kell a legmagasabb elhelyezésre.

1. sor A közterület neve - 70mm verzálmagasság

Házszám tábla

A házszám táblát a bejáratához lehető legközelebb, attól jobbra (ritkábban balra vagy középen), 2-3 m-es magasságban kell elhelyezni. Szükség esetén lehetséges a házszám tábla kapuszerkezetre vagy kerítésre való felszerelése is.

1. sor A közterület neve - 20mm verzálmagasság

2. sor A házszám - 70mm verzálmagasság

Tipográfia

A táblák szöveges feliratának alapkövetelménye a jó olvashatóság. A táblákon az úgynevezett talpnélküli (sans-serif), groteszk betűtípusokkal kiírt információk olvashatók a legjobban. A táblák feliratai számára megfelelő betűtípusok pl. Helvetica, Frutiger, Gill, Arial. A tábla háttérének és a feliratának színe között határozott különbség, kontraszt legyen. A feliratok háttereként homogén felületet alkalmazzunk. A feliratok határozott kontúrral készüljenek. A feliratokat középtengelyesen, minden sort középre zárva kell elhelyezni a táblákon.

Elrendezési vázlat:

